

ДОКЛАД

от проучване в България

2016

**НАСЪРЧАВАНЕ НА ПОЛИТИКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА
ТЕРИТОРИАЛНАТА ИЗОЛАЦИЯ НА РОМИТЕ**
ЯНУАРИ 2016 – АВГУСТ 2017

Проектът се изпълнява с финансовата подкрепа на програма
„Права, Равенство и Гражданство“ на Европейския съюз.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РОМСКАТА ОБЩНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Демографски данни

Вътрешна етнокултурна диференциация в ромската общност

Жизнена среда: обособените ромски квартали и “гета”

II. ЖИЛИЩНИ ПОЛИТИКИ, НАСОЧЕНИ КЪМ РОМИТЕ

Стратегическа рамка

Рамка на Европейската комисия за териториална десегрегация

III. ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ ЗА ТЕРИТОРИАЛНА ДЕСЕГРЕГАЦИЯ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Методология

Условия на живот в кварталите, жилища и инфраструктура

Нагласи за промяна/визия за бъдещето

Възможности за промяна, достъп до финанси

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ, ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

V. ПРИЛОЖЕНИЯ

I. Кратък обзор на ромската общност в България

Демографски данни

Ромите са най-многобройната малцинствена общност в България. Според официалната статистика, базираща се на последното официално преброяване от 2011 г., те са около 330 000. По данни, събирани от неправителствени организации, включително и ромски, числеността на тази малцинствена общност е не по-малко от 800 000 души, което представлява над 10% от населението в България.

Броят на ромите в България трудно може да бъде фиксиран с абсолютна точност. Втората цифра е много по-реална, особено при съпоставката с данните от вътрешното проучване на органите на сигурността от началото на осемдесетте години, в което се твърди, че ромите надвишават 580 000 души. Драстичната разлика в цифрите има своите обяснения: (1) Беше отчетено, че при преброяването са били направени много грешки, свързани предимно с методиката и възможностите на преброителите да проявят субективизъм, което е довело до изкривяване на данните за етническата принадлежност; (2) Не по-маловажен е фактът, че след премахването на жителството (по време на комунистическото управление хората много трудно можеха да променят своето местоживееие) много ромски семейства мигрират от едно място на друго в търсене на поминък и рядко се регистрират на новото място, при което отпадат от преброяването; (3) Другият важен фактор е въпросът със самоидентификацията – съществуват цели квартали, в които жителите им считат себе си за нероми и се заявяват като турци или българи, но останалите жители на съответния град, включително и ромите, ги идентифицират като роми. В нашия случай е важно, че проблемите на тези хора са идентични с тези на останалата част от ромското население.

Оценката, че в България живеят над 800 000 роми е възприета в докладите и статистиките на международни институции – Съвета на Европа, Световната банка и др., а през последните години тази цифра практически се признава и от българското правителство и институциите в България, т.е. става въпрос за около или над 10% от жителите на страната.

Вътрешна етнокултурна диференциация в ромската общност

За разлика от голяма част от европейските страни, една от основните специфики на ромите в България е тяхната етнокултурна нееднородност, обусловена от историческото развитие на региона. В страната съществуват повече от 20 подгрупи, които се различават помежду си по различни признаци: религиозен, езиков (най-често диалекти), традиционен поминък, произход (мястото, откъдето са мигрирали) и др. Те са и на различна степен на развитие. В много случаи отделните групи не общуват помежду си поради различна ценностна система, традиции и т.н. Тези различия е

необходимо да се познават добре, защото подходът за интервенция към различните подгрупи трябва да бъде съобразен с техните специфични особености, традиции и нагласи.

Жизнена среда: обособените ромски квартали и “гета”

Днешните проблеми на ромската общност до голяма степен са обусловени от историческото ѝ развитие. Ромите живеят на територията на България от векове. В миналото основната част от тях са били пътуващи, но от средата на 19 век започва системното им усядане, основно в покрайнините на големите градове в обособени жилищни пространства - махали. Трябва да подчертаем, че по онова време – България е част от Османската империя, създаването на обособени на етнически принцип квартали е иницирано от властите, защото така по-лесно се упражнява контрол. Всеки квартал/махала има свой отговорник, който контактува с властите. След възстановяването на българската държава това градско устройство вече не е актуално и етнически обособените квартали постепенно изчезват, като единствено изключение са ромските – те продължават да съществуват и до днес. Усядането продължава като естествен процес и се засилва като целенасочена държавна политика след Втората световна война. То приключва през 1958 г., когато властта насилствено принуждава представителите на последните две групи – катунарите и кардарашите – да се заселят на постоянно място.

През целия период след възстановяването на българската държава нейната политика към ромите е изцяло изолационистична. Паралелно с насилственото усядане на пътуващите роми през 1958 г., от 50-те до началото на 70-те години властта предприема драстични мерки за “разчистване” на централните градски части чрез “преместване” в периферията на онези ромски квартали, които поради разрастването на градовете са останали в центъра на населеното място. Два примера: през 1957 г. от централните части на София ромите са принудени да се изселят извън града в близост до село Филиповци, остоящо на 5-6 километра от тогавашните покрайнини. Там държавата им построява едноетажни блокове с маломерни жилища от по 40 кв.м. без баня и тоалетна към тях (построени са общи за квартала тоалетни и баня). В такова жилище се настаняват семейства средно с по петима души. Само след няколко години около тях ромите си построяват други жилища, в които се настаняват порасналите и вече женени техни деца. Разбира се, тези къщи са незаконно построени. Този квартал съществува и днес, като там вече живеят над пет хиляди души. Още по-драстично действат властите в сравнително малкия град Велинград – през 1975 г., в рамките на три дни ромите са прогонени от своите жилища в близост до центъра, къщите им са разрушени и те са принудени да започнат отначало на един хълм близо до града. И до днес те живеят там в невероятно лоши битови условия в жилища, построени от отпадъци.

Такива примери могат да се намерят в почти всеки град, но документи, на основата на които са извършени тези „премествания” липсват. От разговори с потърпевшите става ясно, че на тях никой

не им е представил каквито и да е документи – просто им е наредено да напуснат. Това е обичайна практика по време на комунистическия режим и не се отнася само до ромите – решенията на властите не се обсъждат, те само се изпълняват.

Паралелно с компактните премествания на ромите към перифериите на градовете по същото време започва и друг процес – на извеждане на ромски семейства от затворените жилищни пространства към новостроящите се комплекси. Такова решение е взето през 1976 г. и е аргументирано като деконцентрация на ромите в махалите с цел интегрирането им в българското общество. Според инструкцията, която веднага започва масово да се прилага, във всеки вход от новостроящите се многоетажни жилищни сгради трябва да се настани по едно ромско семейство. По принцип идеята в новопостроени сгради да се смесват хора от ромската общност с представители на мнозинството е добра, защото именно тогава се градят нови взаимоотношения. За съжаление, в онова време изпълнението е изцяло механично – не са направени проучвания за нагласите на семействата, извадени от обособените квартали, да живеят съвместно с мнозинството и при коренно различни условия. Така сред получените жилища в комплексите попадат немалка част роми, които не могат, а и не искат, да се адаптират към новите условия. Стига се до тотални изкривявания – качване на коне в апартаментите, използване на паркета за огрев, висока музика през нощта. Всичко това води до обратен ефект – българите, които по принцип не са настроени позитивно към ромите, допълнително получават потвърждение за своите предразсъдъци. Тези от тях, които имат възможност да напуснат подобна жилищна сграда го правят и на тяхно място се заселват роми. Така, в някои от жилищните райони се образуват малки ромски анклавни, които съществуват и до днес. В повечето случаи ромските семейства – по едно на минимум двадесет български, са тотално изолирани, никой не общува с тях. След падането на комунистическия режим голяма част от ромите, които живеяха в жилищните комплекси започнаха да напускат жилищата, които в голямата си част бяха общински, и да се връщат в махалите. Причините за това са комплексни – от една страна ромите бяха първите, които вследствие на смяната на икономическия модел останаха без работа и трудно можеха да поддържат жилищата и да плащат сметките си, и от друга – неприемането им от мнозинството, което поражда несигурност и съответно сигурността при живота между близки и роднини в затворените жилищни пространства. Именно това стои в основата за нарастването на териториалната изолация на ромската общност в посткомунистическия период. Концентрацията на роми в обособени квартали се увеличи през последните двадесетина години както в градските, така и в селските райони. По данни от представителното изследване "Формиране на социалистически начин на живот сред българските граждани от ромски произход" от 1980 г. 49% от ромите в България са живеели в обособени махали. Изследванията от края на 90-години на 20 век и такива, направени през първото десетилетие на 21 век показват, че над три четвърти от ромите живеят сегрегирани.

В резултат от тези процеси, ромите разширяват своите квартали в края на населените места върху терени, обикновено пустеещи земеделски земи, които в по-голямата си част са общинска собственост, но има и не малко случаи на завземане на парцели, които са частна собственост.

В основната си част тези квартали не са благоустроени, някои от тях дори и в момента не са в регулация, т.е. те са извън закона. Това са кварталите със структурна бедност, където се наблюдават т. нар. “джобове на бедността”. Като правило тези квартали са с нарушена инфраструктура, липсва канализация, питейната вода и електроснабдяването са затруднени, битовите отпадъци не се извозват с месеци. В повечето от тези места липсват административни, медицински и пощенски услуги, градски транспорт. Същевременно, затвореността и изолацията на ромските квартали се изразяват и в дълбоко вкоренено недоверие на ромската общност към държавата и нейните институции. Обособените ромски квартали в големите градове достигат до колосални размери – Столипиново в Пловдив наброява над 40 000 души, Факултета в София - над 30 000, Максуда във Варна над 25 000. Реално това са градове в самите градове.

Проучванията също така сочат, че повече от една четвърт от жилищата в ромските квартали са незаконни, въпреки че без наличието на ясни критерии числото вероятно е значително занижено. Узаконяването се счита за най-съществена пречка за интегрирането и благоустрояването на ромските квартали, защото юридически тези новоизградени части не съществуват и общините не могат да отделят средства за тях. Рядко се срещат актуални кадастрални карти с точна регистрация на имотите. Много населени места нямат подробни устройствени планове (ПУП), а когато ги има, налице са и доказателства за повсеместното им нарушаване.

Изследванията ясно показват какво е значението на липсата на доходи за ромите, свързани с условията на живот. От резултатите на направеното по настоящия проект национално представително проучване сред ромите в България през април 2016 г. личи, че ниските доходи в ромската общност силно ограничават финансовите им възможности и покупателната им способност, че близо 82% от домакинствата не могат да си позволят скромно завършено жилище и че закупуването на жилище, задоволяващо само най-насъщните нужди, не може да се осъществи без допълнителна финансова подкрепа. Над 65% от ромите живеят в жилища, които са построени от техните родители и дядовци. Като цяло е малко вероятно търговските банки с готовност да станат партньори за кредитиране на лица от ромската общност за покупка на жилище, тъй като често банките не възприемат ромите като потенциални клиенти. Според същото проучване 97.7% от тях нямат възможност да изтеглят заем за закупуване или строителство на ново жилище и редовно да плащат вноските за неговото погасяване.

II. Жилищни политики, насочени към ромите

Стратегическа рамка

След този обзор на ситуацията е необходимо да направим преглед на разработените политики и извършените дейности от страна на съответните власти на местно и национално ниво в областта на подобряване на жилищната среда на ромите.

В България реално никога не е имало специални жилищни политики, насочени към ромите. Такива, макар и далече от желаното, се появиха с приемането на Рамковата програма за равнопоставена интеграция на ромите в българското общество, приета от Министерския съвет през 1998 година. В нея бяха включени няколко основни приоритети, като един от тях е подобряване на жилищните условия. Създаден беше Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерския съвет, като координиращ и консултативен орган, който да подпомага Министерския съвет в разработването и провеждането на държавната политика по етническите и интеграционните въпроси. Неговата задача е да съдейства за сътрудничеството, да осъществява координацията и да провежда обществени консултации между държавните органи и неправителствени организации, работещи в областта на междуетническите отношения и защитата на правата на човека, както и да съдейства за реализацията на Рамковата програма. За целта бяха разработени годишни планове за действие на национално и на местно ниво. През 2004 г. България се включи в международната инициатива Десетилетие на ромското включване, в която участваха десет европейски държави с най-висока концентрация на роми. Всяка от държавите пое политически ангажимент в рамките на тези десет години да направи решителна крачка за подобряване на състоянието на ромските общности, като една от главните насоки беше жилищната политика.

В тази връзка беше разработена и Национална програма за подобряване на жилищните условия на ромите, като конкретизация по един от приоритетите на Националната жилищна стратегия, приета през 2004 година. В периода 2005 – 2007 г. бе извършено строителство на жилища в няколко общини, което беше преустановено, защото бяха констатирани редица драстични нарушения: В един от пловдивските сегрегирани квартали например, бяха построени огромни жилища, част от тях мезонети, с изключително скъпи материали, които нямаха нищо общо със социалните жилища, за каквито бяха получени целевите средства. На други места подборът на хората, които трябваше да живеят в новопостроените жилища не беше извършен добре и се стигна до бързото им амортизиране, а в някои случаи и до разрушаване. Добър пример за коректно свършена работа може да се считат построените социални жилища в София, които се ползват вече 10 години от ромски семейства. Но дори и тук реално липсва интеграционният елемент, който впрочем липсва и в Националната програма за подобряване на жилищните условия на ромите – социалните жилища са изградени в ромските квартали и в тях живеят само роми.

През март 2006 г. Министерския съвет приема Националната програма за подобряване на жилищните условия на ромите в Република България (2005-2015 г.). Съгласно тази Програма до 2015 г. трябваше да бъдат построени 30 065 нови жилища за ромите, а 47 245 да бъдат реконструирани, като се предвиждаше изпълнението на програмата да доведе до подобряване на жилищните условия на 412 500 души (около 85 900 домакинства), които живеят в 100 квартала на 88 града. Предвиждаше се също така да бъде подобрена и изградена нова инфраструктура в ромските квартали – водоснабдяване, канализация, електроснабдяване, газоснабдяване, улично осветление и т. н. Националната програма трябваше да бъде финансирана от държавния и общинските бюджети и Структурните фондове на ЕС. През 2008 г. в изпълнението на Програмата се включиха 35 общини – предимно малки, в селски райони, с проекти за подобряване на техническата инфраструктура.

За съжаление, много малко от всичко, което беше предвидено в тези документи наистина беше свършено. В планове за действие на местно и на национално ниво не бяха предвидени целеви средства за тяхното изпълнение. В годишните отчети бяха отбелязвани текущи ремонти по инфраструктурата на кварталите, които така или иначе беше крайно необходимо да бъдат извършени и каквито се извършват навсякъде в населеното място. Единствено в 4 от 100 квартала беше извършен капитален ремонт с подмяна на водопровод, изграждане на канализация и асфалтиране на улици със средства от Европейската банка за възстановяване и развитие.

През 2012 г. Българският парламент гласува и единодушно прие Национална стратегия на Република България за интеграция на ромите (НСРБИР). Тя беше разработена с участието на ромски граждански организации и такива, които работят за развитието на ромската общност. Разработени бяха и Планове за действие на национално и местно ниво, разделени в два периода – 2012-2014 г. и 2015-2020 година. В тях беше отчетена необходимостта от актуализирането на националните и общинските програми и планове за действие, насочени към подобряване жилищните условия на ромите и другите малцинствени групи в сходна ситуация и стартирането на ускорено строителство на нови общински и частни домове за тези хора. За тази цел е предвидено във всички общини да се направи оценка на местните потребности и възможности за ново жилищно строителство; отреждане на нови терени за строителство; издаване на разрешителни за строеж; евентуално – изработването на типови архитектурни проекти за по-евтини жилища, които да бъдат предоставяни безвъзмездно на нуждаещите се, ако сами строят жилището си. Предвидено беше също да се привлекат повече средства от Европейските фондове и съответните допълващи средства от националния и регионалните бюджети за подобряване на жилищните условия на лицата и групите в най-тежко състояние.

За периода 2011-2015 г., още преди приемането на НСРБИР, правителството, след преговори с ЕС, успя да пренасочи средства от европейските програми със съответното българско съфинансиране към строителство на 183 жилища за уязвими групи от населението, в това число и ромско население,

по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Подкрепа за осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението и други групи в неравностойно положение". Средствата бяха насочени в четири града, с висока концентрация на ромите, като за целта беше обявен конкурс. Впоследствие властите на един от градовете – Бургас, се отказа, поради силния негативен отглас сред местната общественост срещу строителство на жилища за ромите. За първи път в страната беше приложен интегриран подход – освен строителството на нови жилища, на семействата, които бяха настанени в тях беше оказана социална подкрепа, те бяха включени в програми за трудова квалификация и им беше оказано съдействие при намирането на работа. Не беше осъществена обаче, комуникация с обществеността, живееща в тези градове, което оказва негативно въздействие върху осъществяването на програмата. Хората от мнозинството бяха недоволни, че на ромите им се предоставят жилища наготово, за разлика от останалите, които имат същата нужда.

За илюстрация на горе казаното, цитираме извадка от мониторинговия доклад за 2015 г. относно изпълнението на Националната стратегия за интеграция на ромите:

Важна интервенция по ОПРР е **пилотната схема** схема за безвъзмездна помощ BG161PO001 / 1.2-02 / 2011 "**Подкрепа за осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и нискодоходните групи от населението, както и на други лишени групи**".

Общият размер на средствата По цел 1.6. от плана за действие „Изграждане и рехабилитация на социални жилища“ е 8 милиона евро, като през 2014 г. са изразходвани приблизително 2,4 милиона евро, а през 2015 г.- 2,3 милиона евро.

Схемата стартира през 2011 г. и има за цел финансиране на пилотни проекти за социални жилища. За да бъде по-ефективна за маргинализираните групи, тази схема е допълнена с интервенции в областта на обучението, заетостта, социалното включване и т.н. Схемата **се изпълнява координирано с операция „ИНТЕГРА”** по ОПРЧР и допълва мерките за подобряване жилищните условия, финансирани от ЕФРР, с такива за заетост, образование, социални и здравни услуги, финансирани от ЕСФ.

През 2011 г., междуинституционална работна група изготви списък с класация с 36 интегрирани проекти и първоначално избрани 4 общини (на базата на получената обща оценка и наличните финансови ресурси) - Бургас, Видин, Девня, Дупница със списък на резервните общини. Интегрираните проекти за устойчиво социално настаняване бяха предвидени да включват комбинация от задължителен инвестиционен компонент (изграждане на социални жилища или ремонт / реконструкция на съществуващи социални жилища, мерки за енергийна ефективност и т.н.), финансиран по схема BG161PO001/1.2-02 /2011 по Оперативна програма "регионално развитие" (2007-2013), и дейности за осигуряване на образование, заетост, здравеопазване и

социално включване на целевата група, финансиран от Оперативна програма "развитие на човешките ресурси" или други програми / проекти. Допустими целеви групи по схемата включват представители на най-малко две от посочените групи: (1) бездомни хора и / или тези, живеещи в много лоши условия на живот; (2) Родителите на децата, включително и непълнолетни лица, многодетните семейства, деца с лошо здравословно състояние и увреждания; (3) Хората, изложени на риск от бедност и социално изключване.

Към момента е приключило изпълнението на 3 проекта и са постигнати следните резултати:

1. В гр. Дупница са изградени 150 жилища в 15 жилищни блокове.
2. В гр. Видин са изградени 80 жилища, включително строителството на четири нови двуетажни жилищни блокове и обновяването на 9 жилища.
3. В гр. Девня са напълно обновявени 33 апартамента в 3-етажен хоспис в местно професионално училище.

Броят на лицата, които живеят в социални жилища, съгласно окончателните технически доклади, са 684 лица.

Проектът в гр. Варна (втори представен) за изграждане на нов блок с 30 апартамента, поради забавяне не е изпълнен в срок.

Подписан е проект в гр. София за обновяването на 9-етажна сграда (блок) с 45 жилища, и изграждане на нова 4-етажна жилищна сграда с 26 жилища. Проектът е с максимална продължителност до 18 май 2016 г.

Макар и частично, съгласно гореспоменатия мониторингов доклад, заложените цифри в Плана за действие за периода 2012-2014 г., е изпълнен, въпреки редицата трудности и допуснати грешки относно настаняването на роми, които не отговарят на критерия за подготвеност да живеят в среда извън обособените квартали.

В новия план за действие със срок до 2020 г. са заложили дейности, подплатени със средства, в 39 общини с висока концентрация на роми, съгласно Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., която визира цялостното развитие на страната в това отношение.

Потенциална подкрепа за интеграцията на ромите по отношение на инфраструктурни мерки е предвидена в рамките на оперативна програма "Региони в растеж" (ОП РР 2014 – 2020), по Приоритетна ос 1 "Устойчиво и интегрирано градско развитие", и по-специално "Социални жилища за уязвими групи, включително ромското население". Индикативният бюджет за социални жилища по ОП РР е 14,2 милиона евро.

Тук отново са предвидени интегрирани мерки – строителство на жилища и ремонт на съществуващи такива, съчетани със социална, подкрепа и помощ при намиране на работа.

Включен е и още един елемент – повишаване на образователното ниво на ромите, насочен в две направления – към децата в училищна възраст и към родителите, които нямат съответното завършено образование. Създадена е и специална група за наблюдение на интегрираните услуги, в която освен експерти от съответните министерства, участват и представители на граждански организации.

Всичко това звучи много добре, особено ако се осъществи в пълния му обем от интегрирани мерки. Остава обаче един сериозен проблем - дори при идеалния случай се създават нови обособени жилищни пространства, в които ще живеят социално слаби семейства, предимно от ромски произход. Опитът показва, че след време българските семейства се изнасят, като общината им предоставя еквивалентни жилища в други райони и там остават роми, живеещи в блокове. Един от вариантите това да не се случи е социалната и образователната подкрепа да продължи по-дълго време и да бъде насочена към всички, живеещи освен в тези сгради и в целия район.

Освен за строителство на социални жилища немалко ресурси са насочени и към подобряване на инфраструктурата в обособените квартали. Наред с плановите ремонти, засягащи реално всички части на населените места, включително и ромските квартали, към тях са насочени редица програми, преди всичко със средства от структурните фондове. Това е напълно в духа на приетите документи за изравняване на условията на живот в различните части на градовете и селата. Известно е, че средствата за инфраструктура в ромските квартали обикновено са в пъти по-малки, отколкото за останалите райони. Трябва да се отбележи, че особено в селата и малките градове, целевите средства, насочени към ромите, подобряват условията на живот на цялото населено място, като това се отнася предимно за водопровода и канализацията. (виж Приложение 1) Въпреки направените инвестиции, все още ромските квартали са значително по-зле благоустроени от останалите, от една страна, защото има много да се навакхва и от друга – част от тях не са влезли напълно в регулация, съществуват много незаконни постройки, които пречат за изграждането на съответната инфраструктура.

Затова, както е споменато в Мониторинговия доклад от 2015 г:

Един от основните приоритети на МРРБ е изготвянето на спешни мерки за разрешаване на проблемите в градските гета, където условията на живот са неприемливи за страна членка на ЕС. **Анализът на извършените дейности показва, че за решаването на съществуващите проблеми е необходимо разпределение на правомощия и ресурси между нивата на управление както на централната, така и на местната власт и рационално използване на наличния човешки ресурс в общинските администрации.** Общините разполагат с човешки ресурс, който могат да използват за планиране и реализиране на проекти, свързани с подобряване условията на живот на уязвими етнически групи. Необходимо е да се създаде добра координация и местен екип, който да започне работа за подобряване на жилищните условия в ромските квартали. (На много места в общините

вече има назначени експерти по интеграция на малцинствата - но не навсякъде се използват рационално наличните ресурси и капацитет).

Крайно необходимо е и осъществяването на система и механизъм за мониторинг на дейностите по подобряване на жилищните условия на ромите на местно ниво, което би могло да се осъществи чрез предоставяне от общинските съвети, на кметовете на кметства на по-широки правомощия по предоставянето на услуги (практика, разпространена в малка част от общинските администрации в страната). Главната цел в такъв случай би била оптимално разпределение на правомощия и ресурси между различните нива на управление за предоставяне на по-качествени услуги на гражданите и цялостна реализация на процесите по инфраструктурни мерки за социално включване и интеграция на маргинализирани групи от обществото, вкл. роми.

Изпълнението на тази цел, чрез преразпределение на правомощия и ресурси между централните и местните власти, е условие и предпоставка за разширяване обхвата на координацията между звената, отговарящи за изпълнението на политиките за интеграция на ромската общност на ниво местни и централни институции, както и на ниво НПО - местни и централи институции, укрепване на местното самоуправление, **ускорено увеличаване на инвестиционния капацитет и на правомощията на общините да провеждат местна инвестиционна политика**, както и осигуряване на прозрачност по отношение на достъп до информация за финансираните проекти, повишаване на капацитета и отговорността на местните власти за формулиране и провеждане на общинските политики, както и достъп до информация за отчетите на институциите на местно ниво.

Рамка на Европейската комисия за териториална десегрегация

През ноември 2015 година Европейската комисия публикува Ръководство за държавите-членки за прилагане на Структурния и Инвестиционен фонд за борба с десегрегацията. Документът цели да зададе рамка как да се прилагат финансовите механизми при мерки за интеграция на ромите, така че да не се възпроизведат случаите, когато с инвестиции, финансирани от ЕС се задълбочава изолацията на ромите. В Ръководството ЕК разглежда десегрегацията като действия за елиминиране на сегрегацията. „Интервенциите по десегрегация би трябвало да осигуряват условия за равен достъп до високо качествени услуги, включително образование, жилища, пазар на труда, здраве и други релевантни сфери“, се казва в Ръководството.

Комисията разглежда следните типове пространствена сегрегация:

- Големи сегрегирани и градски и крайградски квартали, лишени от достъп до услуги;
- Малки, лишени от достъп до услуги и сегрегирани градски и крайградски квартали;
- Малки селски населени места със сегрегирани квартали;
- Сегрегирани села и селища в лишени от достъп до услуги микро региони.

Европейската комисия препоръчва три основни принципа при жилищната политика за интеграция на ромите:

- Допълняемост с меки мерки за повишаване на образованието, продължаващо образование и политики за заетост.
- Меките мерки трябва да запълват физическата и социалната пропаст между изолираните и неизолираните квартали като подобряват достъпа до качествени услуги и инфраструктура (като образование, здравеопазване, обществен транспорт и комунални услуги като електрозахранване, водоснабдяване и канализация). Препоръчва се мерките като медиация, развитие на общността и квалификация да предшестват интервенциите в жилищните условия. Релокацията на семейства, когато се осъществява трябва да бъде внимателно планирана и предшествана от социална работа.
- Инвестиции в инфраструктура и услуги, които подобряват връзките между сегрегирани райони и съседните градски или селски райони.

Европейската комисия препоръчва да се избягва закупуването на земя и строежите на къщи в сегрегирани квартали, като част от политиките за осигуряване на достъп до жилищни условия. Изключение са сегегирани села.

Ръководството на Комисията разделя изолираните райони на три типа, в които препоръчва жилищни интервенции – големи квартали с жители в неравностойно положение в градовете или в покрайнините им; малки сегрегирани анклавни в градове или села и сегрегирани села в слабо развити райони. В трите случая ЕК препоръчва два типа интервенции – релокация на жителите на кварталите. При този подход строго се ограничава преместването и изграждането на жилища, които ще доведат до вторична сегрегация. Вторият подход включва инвестиции в интервенции, които намаляват сегрегацията – изграждане на инфраструктура, канализация, водоснабдяване.

Ръководството на Комисията няма задължителен характер, но е препоръчително съобразяване с него при използването на финансовите инструменти на Съюза, с които на практика се финансират мерките за интеграция на ромите.

Прегледът на програмите за жилищна интеграция и подходът за строеж на социални жилища показва рисковете от вторична сегрегация в новопостроените домове.

III. Проучване на нагласите за териториална десегрегация на ромите в България

Методология

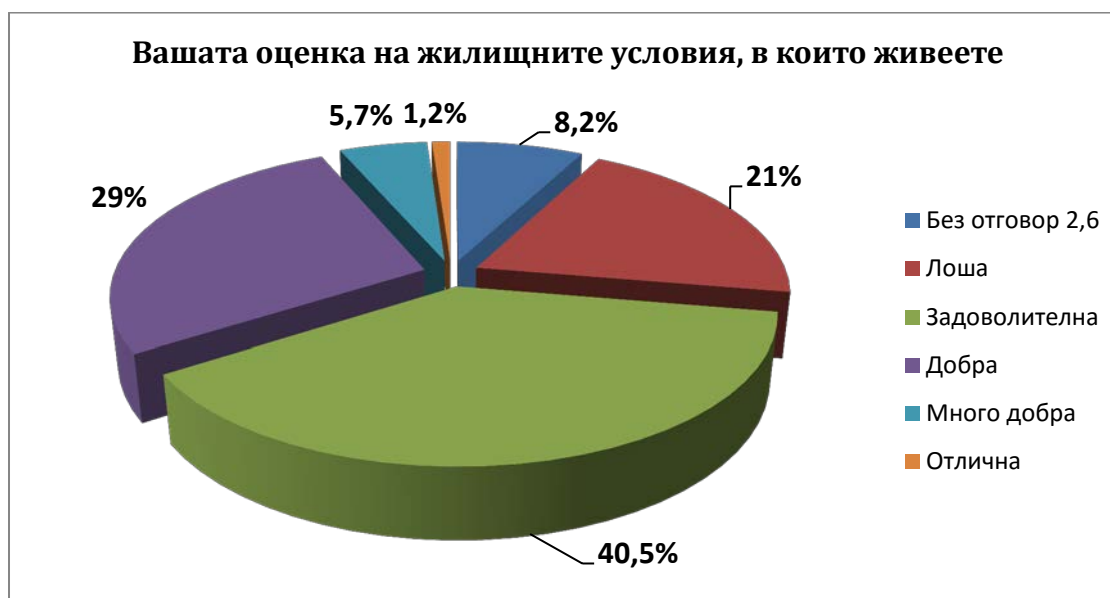
Изследването на възможностите за териториална десегрегация на Ромите в България има за цел да се определят мотивацията и нагласите на Ромите в България за организиране на жилищни условия извън обособените ромски махали и квартали, както и срещаните трудности и практики на местни власти за тази възможност.

Националното представително проучване е проведено в периода от 25-ти март до 29-ти септември 2016 г. сред 1 100 роми, живеещи в обособени махали и квартали. Използвани са двустепенна гнездова извадка и стандартизирано интервю по домовете на респондентите. Допълнително са проведени общо 51 дълбочинни интервюта с роми, от които 20 живеещи извън обособените махали и квартали, подбрани на случаен принцип. Проведени са и 10 дълбочинни интервюта с представители на местни власти в различни райони на страната, в които са отразени техните практики, планове и програми, свързани с подобряването на жилищните условия на Ромите.

Изследването се състои от няколко тематични блока: социално-икономически профил на живеещите в махалите, оценка за условията на живот там, визията им за собствено жилище и нагласите за излизане от обособените квартали.

Условия на живот в кварталите, жилища и инфраструктура

Резултатите от проучването показват, че едва 2.6 % от анкетираните оценяват инфраструктурата в махалите (водоснабдяване, електрификация, канализация, чистота, търговски обекти, транспорт) в кварталите, които живеят като много добра. Една трета дават задоволителна оценка, а 16.8% - добра. Като лоша я определят 45.5 на сто от живеещите там. Тези данни напълно кореспондират с реалната действителност. Обособените ромски квартали са занемарени от десетилетия и трудно могат да се сравняват с останалите части от населените места.

Едва 5.7% от изследваните роми определят жилищните си условия, като много добри, а 1.2% като отлични. 21.0% определят жилищните условия, в които живеят като лоши. За 40.5% те са задоволителни, а 29.0% ги считат за добри.

Според проучването течаща вода има в 72.3 на сто от жилищата, в 27.7 % липсва.

В жилища до 50 кв.м. живеят над 40 на сто от ромите в обособени квартали. В жилища от 51 до 60 кв.м. са 18.9%, а в жилища от 61 до 70 кв.м. - 14.7%. В по-големи жилища живеят 24.6%, като едва 5 на сто от тях разполагат с жилище над 100 кв. м.

Средният брой стаи в жилищата на ромите в обособени махали е 2.89. В една стая живеят средно по 1.7 души. В жилища само с една стая живеят 8.7 от домакинствата. В жилища с две стаи живеят 32.4%, а с три стаи - 33.9%. 17.1% от домакинствата на ромите в обособени махали и квартали обитават жилища с по 4 стаи. Останалите 7.9% живеят в жилища с 5 и повече стаи.

Горните три групи данни от изследването дават възможност да направим извода, че по-голямата част от ромите са доволни от своите жилища, макар че тези отговори са субективни и се сравняват най-вече с останалите къщи в съответния квартал. В същото време, сравнявайки площта на жилищата и броя на стаите получаваме представата за маломерността на помещенията, в които живеят средно по двама души. Освен това, в една трета от къщите няма течащата вода, но въпреки това част от респондентите, живеещи в тях, са на мнение, че условията на живот са задоволителни.

Нотариален акт за жилището, в което живеят имат едва 59.4% от анкетираните. Най-често посочваните причини за липса на нотариален акт са „липса на възможност или заварено положение”.

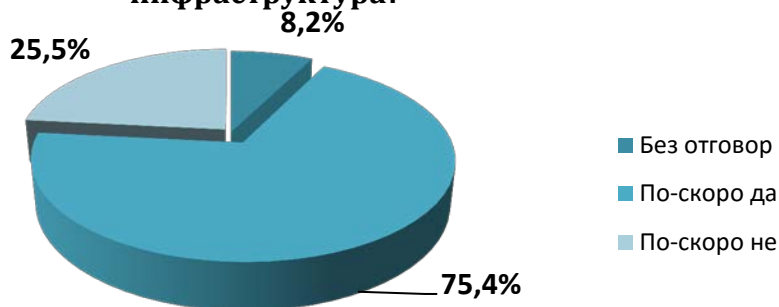
По-голямата част от жителите на махалите (65.1%) са наследили жилището от родителите си. 33.9 на сто са го построили сами. Като цяло домакинствата обитават жилищата, в които живеят средно от 25.55 години. Данните от проучването показват, че на 74 на сто от анкетираните родителите живеят в същия квартал. Това потвърждава още веднъж факта, че проблемът с жилищните условия, в които живеят ромите засяга няколко поколения и се възпроизвежда.

Последните две групи въпроси засягат штекотливия въпрос с незаконните жилища в ромските квартали. Тук обаче, се вижда, че този проблем не е от днес, а се простира далеч в миналото. Става ясно също, че две трети от хората живеят в наследствени жилища, което показва, че това са отдавна уседнали в съответните махали, без особена възможност за промяна.

Нагласи за промяна/визия за бъдещето

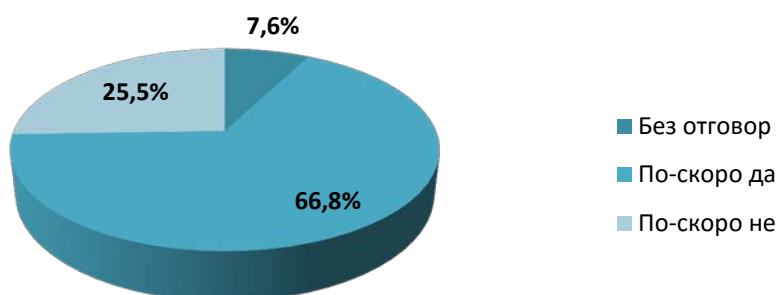
Проучването показва, че 81.6% от ромите живеят в съответния квартал повече от 15 години. Едва 5.8 на сто са се преместили там през последните 5 години, а 6.0% на сто преди 6 до 10 години. Тези данни показват, че мобилността при ромите е сравнително ниска и до голяма степен опровергава представите, че те постоянно се местят от едно място на друго след отпадането на жителството в началото на деветдесетте години.

Според Вас възможно ли е в квартала, в който живеете да бъде изградена нормална инфраструктура?

Същевременно 75.4% от жителите на обособените квартали са на мнение, че в тях е възможно да бъде изградена нормална инфраструктура. Те смятат, че това е възможно, „ако всичко се срути и се построят къщи”, изгради се нормална инфраструктура и се построят блокове, а също „се забрани незаконното строителство и има контрол”. На това мнение са живеещите в столицата, в селата и в други градове, извън областните центрове. Мнението се споделя от хората с по-високо образование – висше, средно и завършено основно. Твърдението, че не е възможно да се изгради нормална инфраструктура в квартала се споделя предимно сред жителите с по-ниско образование – не посещавали училище (20.5%) и незавършили начално образование (24.3%). По-висок е дела на песимистите в областните градове (21.2%). Това мнение показва, че огромната част от жителите на обособените квартали са готови на съответните компромиси, включително събаряне на незаконни къщи, построени върху инфраструктурни обекти, като водопроводи и канализация, за да се подобри като цяло състоянието на тяхното местообитание. Разбира се, че с подобни мерки няма да са съгласни хората без образование и нискообразованите, защото голяма част от техните жилища са строени незаконно и пречат на развитието на квартала.

Според Вас възможно ли е да създадете нормални условия в жилището, в което живеете?

Две трети от ромите (66.8%), живеещи в обособените квартали са на мнение, че е възможно да бъдат създадени нормални условия в жилището, в което живеят. Сред тях е по-висок на дела на тези със средно и основно образование. На противоположното мнение са една четвърт, като основна причина изтъкват аргумента „много е тясно“. 40 на сто от тях са с незавършено основно образование, а една трета с начално. Тук отново се вижда, че хората с по-високо образование и съответно с по-широк хоризонт и възможности, търсят и намират начини за създаване на по-добри жилищни условия. На другия полюс са онези с минимално образование, които по-трудно си намират работа и живеят с минимални средства, обикновено ден за ден.

Поставени в хипотетична ситуация на избор на място за живеене 68.4% от анкетирания роми заявяват, че биха предпочели да останат в махалата или квартала, в който живеят. Най-често срещаните мотиви са „тук съм свикнал“, „харесва ми“, „имам приятели“. 12.0% биха предпочели друг квартал или махала населена предимно с роми. Това до голяма степен потвърждава ситуацията, в която се намират в момента. Ромите, както и останалата част от българското общество, са традиционно свързани с мястото където са се родили. Там те се чувстват най-комфортно, могат да разчитат на подкрепата на близки и роднини. Важен елемент е и сигурността в квартала, който ги пази от заобикалящия ги, враждебен според тях, свят на мнозинството.

Възможности за промяна, достъп до финанси

Само 13.2% от ромите живеещи в обособени махали и квартали биха предпочели друг квартал населен предимно с българи. Желаното преместване е в друг „по-тих, по-спокоен и по-чист“ квартал. Най-голям е дела на тези със средно образование (20%) и на тези с незавършено начално (19.4%). Не е изненадващо, че предпочитатите да сменят квартала са в активна възраст от 18 до 39 години, хора, основната част от които имат постоянна работа. Това е напълно естествено, защото те

имат възможност да правят сравнение между живота в затворения квартал и извън него, търсят по-добро бъдеще за децата си и са хора с креативно мислене.

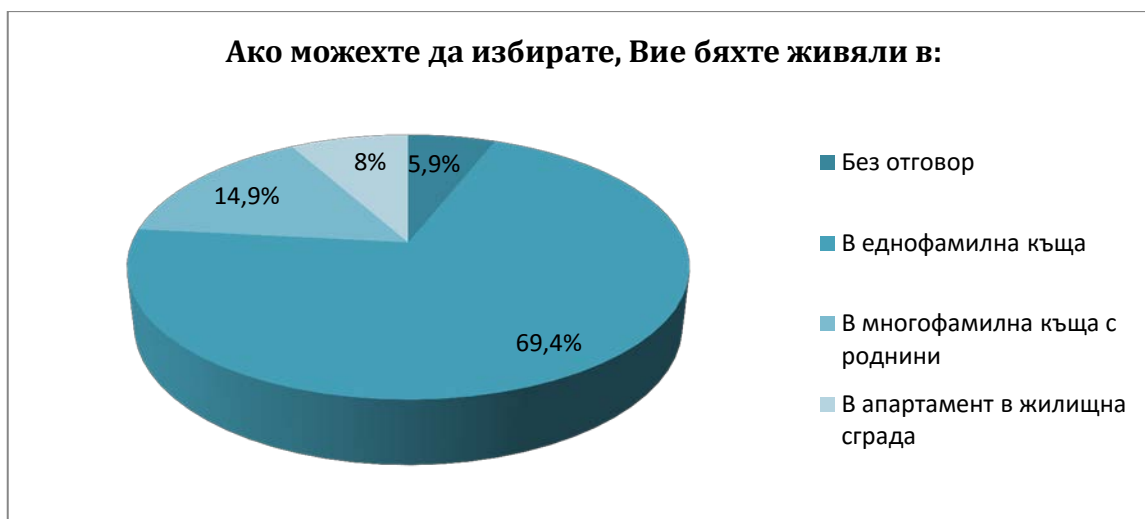
От изследването става ясно, че има обособени квартали, чиито жители в много по-голям процент са готови напуснат своите махали и да живеят сред останалата част на българското общество. Такива са например ромите от Петрич, Разлог, Монтана, Асеновград, Русе, Сливен, Казанлък, Димитровград, Ямбол и още някои села, в които на това мнение са над 30% от анкетираните.

Една четвърт от анкетираните (25.5%) не виждат предимства да живеят в друг квартал, населен предимно с българи, а 32.1% се затрудняват да дадат отговор. За 15.9% в кварталите населени предимно с българи ще имат по-добри условия на живот. 10.1% определят като предимство, че ще бъде по-чисто и ще има канализация, 5.2% са на мнение, че там ще е по-тихо и по-спокойно. А 4.3% смятат, че това ще подпомогне интеграцията на децата им. Очакванията към новите места за живеене в населени с българи квартали са „по-добри условия за живот – чистота, асфалтирани улици, канализация, градинки, по-тихо и по-безопасно“ място.

По отношение на недостатъците 41.7% от изследваните роми се затрудняват да дадат отговор. 20.8% смятат, че няма недостатъци да живеят в друг квартал населен предимно с българи. 10.3% се притесняват от дискриминационно отношение. Ромите посочват „няма да ни приемат“, защото „смятат ни за крадци, не дават на децата си да играят с нашите, не ни уважават, пазят се от нас, смятат ни за мързеливи, имат лошо отношение към нас“. На 9.2% ще им липсват роднините и приятелите. 5.7% се притесняват, че ще трябва да променят разбиранията си за начина на живот.

Почти 9 на сто от анкетираните са правили опит да се преместят да живеят на друго място извън махалата – 5.7 % в друг квартал в същото населено място, а 3.2% в друго населено място. Основните мотиви са търсенето на по-добро място за живеене и разширение на жилищната площ. 16.3% от опиталите се да се преместят, са го направили поради желание за намиране на работа, а 6.2%, за да са по-близо до съпруга и роднините. По-висока е мобилността в София, в сравнение с останалите населени места в страната.

Проучването показва, че почти 90 на сто от ромите, живеещи в обособени махали и квартали предпочитат да живеят в къщи. 69.4% ако имаха избор, биха живяли в еднофамилна къща, а 14.9% биха избрали многофамилна къща с роднини. Предпочитанията се споделят независимо от възрастта, образованието и социалната група. Едва 8 на сто предпочитат да живеят в апартамент в жилищна сграда, предимно живеещи в столицата. Тези предпочитания са напълно естествени – ромите винаги са живеели в къщи. Градската урбанизация в страната, отличаваща се с изключително строене на жилищни блокове през последните 50-60 години почти не ги е засегнала.

Изследването показва, че изключително малка част от ромите имат реална финансова възможност да закупят със собствени средства жилище извън обособените махали или да изтеглят заем за покупка на жилище. Едва 1.4% от тях смятат, че могат да изтеглят заем за тази цел.

Средствата, които могат да изтеглят са недостатъчни за инвестиция в жилище извън обособените махали. 0.8 % могат да плащат месечна вноска до 100 лв. 97.7 на сто не могат да си позволят да изплащат заем с редовни месечни вноски. Основните аргументи за невъзможността да се изтегли кредит са липсата на работа и ниските доходи.

Едва 4.3% от анкетираните смятат, че могат да закупят строителен терен за изграждане на ново жилище.

Още по-малко са тези, които могат да закупят готово жилище в друг квартал, извън махалата – едва 2.8%.

Дори да имаха пари за построяване или покупка на ново жилище 57.8% от ромите, живеещи в обособени махали и квартали искат то да е в махалата или квартала, където живеят. 22.2% биха искали новото им жилище да е в близост до квартала, а 18.8% биха желали то да е в по-отдалечен квартал или в центъра на населеното място.

IV. Заключение, изводи и препоръки

Политиките на България за подобряване на жилищните условия на ромите носят белега на изолационизма. В тях липсва интеграционен елемент – насочени са към подобряване на средата вътре в сегрегираните ромски квартали, някои от които са с размерите на среден по големина български град. От плановете за действие може да се направи извода, че не се предвижда търсенето на варианти за съвместни с представители на мнозинството жилищни пространства. Традиционно съществуващите ромски махали, превърнали се в своеобразни гета отчуждават допълнително мнозинството от малцинството. Липсата на контакти между тях увеличава страха от „чуждия” и прави още по-трудно съжителството.

В същото време изводите от направеното по проекта представително социологическо проучване сред ромската общност показва, че по-малко от 12% от ромите, живеещи в обособените квартали, са готови да ги напуснат и да живеят сред българската общност. Това се дължи на няколко фактора:

- Страх от неприемане. Живеейки в затворена общност ромите изграждат негативна представа за всички българи като враждебно настроени хора;
- Попадане в друга културна среда, с която трябва да се съобразяват изцяло;
- Липса на достатъчно средства за поддържане на стандарт, близък до този на съседите-българи;
- Чувство на сигурност и солидарност сред роднини и близки в обособените квартали.
- Натрупан негативен опит, личен или на роднини и близки, които са били разселвани преди години в новопостроените жилищни комплекси и впоследствие, след промените от 1989 г. са се върнали отново в ромските квартали.

Основни изводи

Жилищните политики не включват възможност за преместване

От анализа на ситуацията в страната и политиките, насочени към ромите, а също и в резултат на проведеното социологическо проучване за нагласите на ромите относно жилищните условия и местоживеене, могат да се направят следните изводи:

- Обособените ромски квартали (махали), са се образували по естествен път още преди създаването на Третата българска държава през 1878 година.
- През последващите десетилетия българските власти не са правили сериозни опити да променят това положение и да интегрират пространствено ромите. Напротив, през целия двадесети век се наблюдава създаването на нови обособени квартали, в които ромите, често насилствено, са принудени да живеят.
- Опитите за разселване и интегриране на роми в новосъздадените панелни комплекси през седемдесетте години на миналия век са направени без никаква подготовка и подкрепа на тези семейства. Затова, в голямата си част те са неуспешни. Нещо повече – сред българското мнозинство се засилват предразсъдъците, че ромите не могат и не трябва да живеят извън обособените квартали.
- След демократичните промени огромната част от ромите, принудени да живеят в комплексите, отново се връщат в махалите, където с помощта на близки и роднини си построяват къщи, повечето от които върху чужда територия, без план и строителни разрешения, с други думи – незаконни.
- Съществуващите обособени ромски квартали по традиция не са благоустроени – те се намират в периферията на населените места и в огромната си част са без съвременна инфраструктура: липсва канализация, остаряла или липсваща водопроводна мрежа, проблеми с електрозахранването, улиците са с разбита настилка без тротоари и осветление, сметоизвозването е нередовно, а в много случаи такова липсва.
- През последните 10-15 години, предимно със средства от ЕС, някои от тези квартали бяха благоустроени, но това е недостатъчно. Необходими са целеви усилия за преодоляване на натрупваната повече от век диспропорция между тях и останалите жилищни пространства в населените места.
- Част от обособените ромски квартали са извън съществуващата регулация на населените места, а при останалите само частично са включени в съответните кадастри.
- Като цяло, ромите имат нагласата да живеят в обособените махали, само 13.2% изказват готовност да живеят интегрирано с мнозинството извън кварталите. Останалите предпочитат да продължат своя живот така както са живели предците им – в къщи заедно с по-възрастните или самостоятелно. Това се дължи както на традицията, така и на страха от неприемане от мнозинството. Но основната причина е, че те разчитат на подкрепата на близки и роднини когато изпаднат в затруднена ситуация.
- Затвореността на ромите в обособените махали прави тяхната интеграция в българското общество много трудна, ако не и невъзможна. Животът в ограничено пространство, населявано само от роми, води до допълнителна автосегрегация, натрупване на

предразсъдъци към мнозинството, липса на доверие към властите на всякакво ниво и от тук – изграждане на свои вътрешни правила, които често преминават границата на законността.

- Основната част от ромите смятат, че изграждането на инфраструктура в махалите, близка до тази в другите квартали, населени с българи, е необходима и възможна, дори ако за целта е необходимо да се съборят жилища, които пречат за това.
- Достъпът до финансови ресурси за подобряване на жилищните условия на отделните семейства, като в махалите, така и извън тях, е силно ограничен, ако не и невъзможен. До подобно твърдение стигат почти всички интервюирани. Това се дължи преди всичко на ниските доходи и невъзможността за ипотекане на собственост в обособените квартали, което е политика на всички банки.
- Предприетите до момента интервенции за подобряване на жилищните условия предвиждат изграждането на социални жилища за социално слаби клиенти, в това число роми. Осъществените социални жилищни проекти рискуват да повторят вторичната сегрегация на ромите.

Препоръки

1. Работа със семейства, желаещи да напуснат обособените квартали.

Макар и нисък процент, семействата, които имат нагласата и желанието да живеят извън обособените квартали, трябва да бъдат подкрепени в това свое начинание. Трябва да отбележим, че това са преди всичко млади хора с добро образование, работещи и търсещи по-добра среда за своите деца. Тези хора имат нужда от социална и образователна подкрепа, с други думи е необходимо да се приложи интегриран подход при работата с тях, като особено внимание трябва да се обърне на приемащата страна – работа с бъдещите съседи. Положителните нагласи от двете страни ще доведат до устойчиво двустранно приемане и успешно интегриране. Ефектът за приемащата среда ще бъде промяна на отношението към ромите като цяло – преодоляване на предразсъдъците към тях, натрупани от векове. Положителното е, че интегрираният подход не е нещо ново, той се използва при работата с деца в риск, каквито са ромските деца, а също е залегнал в бъдещите дейности по оперативните програми, свързани с интеграцията на ромите. Сред ромската общност добрият пример ще доведе до нови желаещи да напуснат обособената жилищна среда – излезлите от махалата ще повлияят на свои близки и роднини да последват примера им. По този начин ще се стигне до намаляване на броя на жителите в махалите и до възможности за дейности по подобряване на инфраструктурата в тях. За целта е необходимо да се разработят пилотни проекти в общини с висок процент роми, желаещи да се интегрират в жилищните пространства извън обособените квартали. В пилотна фаза могат да бъдат подбрани тези общини от цитираните по-горе, съгласно

данните от направеното проучване по проекта, като се включат такива, чиито местни власти са готови да работят в тази посока.

2. Подобряване на жилищната среда в обособените ромски квартали.

Ситуацията в България е такава, че да се говори за премахване на ромските махали през следващите десет години и пространственото интегриране на живеещите в тях, не е реалистично. Затова усилията на националните и на местните власти трябва да е насочено в двете посоки – и към стимулиране на ромите да напуснат махалите, и към подобряване на инфраструктурата и жилищните условия на живеещите вътре в тях. Разработването на кадастри на обособените квартали е първата стъпка към промяната им. За целта е необходимо всяка община да състави план на основата на проучване на тези квартали, за да се види какви средства и време са необходими за изработването на кадастрите. Тогава наистина ще стане ясно какво точно трябва да се направи, за да могат обособените квартали да придобият съвременен облик – кои къщи могат да бъдат узаконени, кои е необходимо да бъдат съборени. Всичко това трябва да се прави с широкото участие на живеещите в тези квартали, за да се стигне до относително съгласие за мерките, които ще бъдат предприети през следващите години. На хората, чиито къщи предстои да бъдат съборени, е необходимо да бъдат предложени алтернативи с достатъчен срок във времето, така че те да могат да се справят сами с евентуална малка подкрепа от страна на местните власти. По този начин ще се избегне кампанийността при събарянето на незаконни единствени жилища, съпроводени с протести и намесата на международни институции.

V. Приложения

Приложение 1 Национални програми

Приложение 2 Програми на ЕС

Приложение 3 Международни програми

Приложение 1

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМИ

Със средства от Републиканския бюджет чрез МРРБ се финансират проекти за подобряване на съществуващата и изграждане на нова техническа инфраструктура в ромски квартали. През 2009 г. са завършени следните обекти, строителството на които е започнато в предходните години:

- Частична реконструкция на улична водопроводна мрежа и изграждане на канализационна мрежа по ул. „Неофит Рилски” и ул. „Капитан Калитин”, гр. Кула, Област Видин;
- Водоснабдяване и канализация на ромска махала в кв. 239, Община Панагюрище;
- Реконструкция на водопроводна мрежа и изграждане на нова канализационна мрежа в кв. Кантона, с. Майско, Община Елена;
- Възстановяване на инженерната инфраструктура в ромската махала на гр. Попово;
- Изграждане на битова канализация в гр. Дългопол – клон 1 от ОК 46 до ОК 351 и клон 2 от ОК 66 до ОК 39, област Варна;
- Главен канализационен колектор , гр. Ихтиман от ПСОВ до РШ 18 – I-ви етап, област София;
- Изграждане на вътрешна водопроводна мрежа на кв. Изгрев, гр. Дряново;
- Вътрешна водопроводна мрежа и канализационна мрежа на кв. Боровец, гр. Кърджали;
- Реконструкция на ул. „Бузлуджа, гр. Първомай;
- Основен ремонт на улици в ромски квартали на община Твърдица;
- Рехабилитация на ул. „Черни връх” и ул. „Суха река” гр. Тервел;
- Рехабилитация на техническата инфраструктура в ромски квартал – гр. Върбица;
- Основен ремонт на улици в ромски квартал на гр. Нови пазар;
- Рехабилитация на улици в ромски квартал – гр. Борово;
- Други подобни обекти в общините: Кирково, Велико Търново, Омуртаг, Ябланица, Котел, Севлиево.

Също през 2009 г. са трансферирани средства в размер на 11 280 000 лв. към общините Сливен, Вълчедръм, Криводол, Бяла Слатина, Борован, Берковица, Георги Дамяново, Медковец, Нови Пазар, Кайнарджа и др. за изпълнение на следните благоустройствени обекти:

- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа (ВВМ) в кв. „Кольо Фичето” гр. Сливен;
- Рехабилитация на улици и водопроводна мрежа с. Септември, община Вълчедръм;
- Изграждане на канализационна мрежа в квартали в гр. Бяла Слатина;
- Подмяна на водопроводна мрежа на ромски квартал, с. Малорад, община Борован;
- Изграждане на канализация и ремонт на ул. „Мир” кв. Раковица, гр. Берковица;

- Реконструкция на ВВМ в с. Говежда, община Георги Дамяново;
- Водоснабдяване на група Медковец – I етап;
- Канализация на улица „Мизия”, гр. Нови Пазар;
- Реконструкция водопровод с. Средище, община Кайнарджа;
- Допълнително водоснабдяване с. Маслиново, Хасково – II етап;
- Рехабилитация на водопроводна мрежа, пътни настилки и тротоарни площи в кв. 14, кв.15 и кв. 35, с. Медковец;
- Подмяна на водопроводи и пътни настилки ул. „Люти брод”, гр. Нови Пазар;
- Канализация на ул. „Васил Левски” гр. Ловеч;
- Изграждане на ВВМ на три улици с. Ръжево, Община Калояново;
- Реконструкция на съществуващи водопроводи и допълнително водоснабдяване на с. Гроздъво, Община Долни чифлик;
- Реконструкция на водопровода на гр. Дългопол;
- Изграждане на ВВМ в с. Долни Цибър, община Вълчедръм;
- Изграждане на инфраструктура на ромска махала, с. Лесура, Община Криводол;
- Реконструкция на водопровод и канализация по ул. „Страцин” гр. Търговище;
- Допълнително водоснабдяване в с. Портитовци и подмяна на тръбопровода в ромската махала в с. Владимирово – II етап, Община Бойчиновци;
- Рехабилитация на улици в кв. Изгрев, гр. Дряново;
- Основен ремонт на ул. „Граово”, „Иван Тимофеев”, „Октомври” и „Нектор Петров”, гр. Брезник;
- Рехабилитация на улична мрежа в населени места с компактно ромско население, Община Шумен;
- Подобряване на техническата и социалната инфраструктура на кв. Реджовица, с. Добревци, Община Ябланица;
- Благоустрояване на ул. „Тракия”, гр. Любимец;
- Реконструкция на улици в с. Елховец, община Рудозем.

Таблица 44 – Постигнати преки физически индикатори от инвестиционната дейност на МРРБ

Направа канализация Ф300 – Ф400	2 209 л.м
Направа канализация Ф500- Ф1000	1 110 л.м
Сградни канални отклонения	166 бр.
Направа водопровод Ф400	633 л.м

Направа водопровод Ф110	7 766 л.м
Направа водопровод Ф 90	37 392 л.м
Сградни водопроводни отклонения	1 161 бр.
Полагане плътен асфалтобетон	56 897 кв.м
Полагане на нови бетонови бордюри	6 451 л.м
Направа на тротоари	5 580 кв.м
Изграждане на подпорни стени	1 038 кв. м

През 2010 г. са осигурени финансови средства в размер на 7 600 лв., с които са извършени следните дейности:

- за обект „ВВМ и канализационна мрежа на кв. Боровец, гр. Кърджали” са разплатени 6 700 лв. за упражняван строителен надзор. За обекта е издадено разрешение за ползване, чрез което изпълнените в предходни години 3 211 м. канализация и 5 192 м водопровод са въведени в експлоатация;

- с цел подготовка за въвеждане в експлоатация са изплатени такси в размер на 900 лв. за следните обекти:

- „Частична реконструкция на улична водопроводна мрежа и изграждане на канализационна мрежа по ул. „Неофит Рилски” и ул. „Кап. Калитин”, гр. Кула, област Видин;
- „Изграждане на битова канализация, гр.Дългопол - клон 1-от ОК45 до ОК 351 и клон 2 - от ОК 66 до ОК39“, област Варна;
- „Главен канализационен колектор, гр. Ихтиман от ПСОВ до РШ 18 - I етап”.

За 2011 г. са осигурени средства за завършване и въвеждане в експлоатация на още един обект за подобряване на техническата инфраструктура: „Реконструкция на част от уличната мрежа в с. Беломорци”, община Омуртаг. Обектът включва реконструкция на над 13 хил. кв.м. улична настилка, полагане на над 2.4 хил. м. бетонови бордюри, на 355 м. облицовани окопи и др.

Тези дейности най-често са били провокирани като резултат от неотложната необходимост за извършване на ремонтни работи, или поради други причини, но не са били част от последователна политика за решаване на конкретните проблеми, визирани в националния план за действие.

Във връзка с коментара за това доколко Оперативна програма Регионално развитие е имала целенасочени действия към етническите малцинства, следва да отбележим, че поради етническата структура на населението, МРРБ е финансирала разнообразни проекти, чиито ползватели са били и представители на различните етноси, но това не може да се разглежда като дейности, които са в изпълнение на политиките за осигуряване на по-добри жилищни условия.

Приложение 2

ПРОГРАМИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**Проект по програма ФАР - BG0204.01 “Урбанизация и социално развитие на райони с преобладаващо малцинствено население”**

Проектът е разработен съвместно от НСЕДВ и Програмата за развитие на ООН (ПРООН), и е продължение на предишен реализиран проект по Национална програма ФАР BG 9907.01 “Интеграция на ромите”.

Финансовия ресурс осигурен за реализация на проекта възлиза на 6 030 000 евро.

Предмет на проекта са изграждане на обекти на техническата и социална инфраструктура в райони, населени от ромски общности.

Постигнати резултати:

- Изготвен градоустройствен план на терен в съседство на ромския квартал “Лозенец” в Стара Загора;
- Изградена канализация и настилки в кв. Лозенец, Стара Загора;
- Узаконени са терени и са построени 11 къщи за социално слаби ромски семейства в кв. “Изток” , терен 540, на гр. Пазарджик;
- Изградена Детска градина в Дулово;
- Изграден Ромски социален и културен център, Стара Загора;
- Подобрена техническа инфраструктура на кв. Стадиона, Лом;
- Изградена ВИК на с. Байково и с. Боян, община Венец;
- Изградена ВИК на гр. Омуртаг.

Обобщените физически резултати от изпълнените строителни работи:

- 33 428 м. изградена водопроводна мрежа;
- 7 251 м. изградена канализационна мрежа;
- 63 903 м² асфалтирани и благоустроени улици, вкл. тротоари;
- улично осветление – изградени 15 стълба и осветителни тела.

Приложение 3

МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ**Социално-инвестиционен фонд (СИФ)¹**

Изпълнителни агенции: МТСП, Социално-инвестиционен фонд (СИФ)

Период на изпълнение: 01.01.2003 – 30.04.2010 г.

Изразходвани средства: 65,8 млн. евро (50,8 млн. Евро) първоначално отпуснати средства, 15 млн. лв. допълнително отпуснати средства), усвоени около 99 % от средствата.

Цел на програмата: да се подобри стандарта на живот на хората, които са засегнати от бедността в България, с фокус към дългосрочно безработните и сред определени етнически малцинства (роми, турци), защото тези уязвими целеви групи страдат от множество неблагоприятни фактори (например, изключване, слаб социален капитал, ограничен достъп до пазари и основни услуги, ниска заетост, ниски доходи).

Отчетната информация обаче не предоставя данни за включените представители на етническите малцинства, както и за облагодетелстваното население, следствие изпълнените инвестиционни дейности.

Проект „Социални инвестиции и насърчаване на заетостта“ е работил по 2 основни компонента:

1. Компонент А – Инициатива за развитие на общинска инфраструктура – 125 527 080 лв. усвоени средства (103 758 667 заемни средства, 22 768 413 държавно съфинансиране) - 231 общини са се възползвали от финансиране за подобряване на инфраструктурата. Основната цел на компонента е да се подобри предоставянето на социални и икономически услуги, и да засили социалния капитал и капацитет на бедни общности и местните власти чрез финансиране на малки по мащаб инициативи предимно в социалния сектор. Това включва рехабилитация на стара и изграждане на нова основна инфраструктура, стимулиране на местното развитие, като например – осигуряване на вода и канализация; пътища; пазарни места, механизми за борба с ерозията и др., както и инфраструктура, която пряко е свързана с предоставяне на социални услуги на населението, като например центрове за хора с увреждания, центрове за социални грижи, училища, здравни заведения, читалища.

Постигнати резултати:

- 111 квартала или части от тях са свързани с чешмяна вода или получени подобрения в качеството на водни доставки или канализационните системи;

¹Източник на информация: Доклад за изпълнение и резултати към 28 юни 2010 г.

- 157 училища и детски градини са ремонтирани, за да осигурят по-добри условия за учене за деца и да получат ползи за енергийна ефективност;
- 150 общински социални центрове, съоръжения за хора с увреждания, домове за сираци и старчески домове са подобрени в полза на техните жители;
- Ремонтирани / изградени са 6 местни пазари;
- Изградени 2 местни пътища и 42 подобрени пътища.
- По компонент А2 – Микропроекти за развитие на общинска инфраструктура - бенефициенти по проектите са общини – изпълнени са 468 проекти на стойност 116 449 987 лв.